

Jordbruksutskottets betänkande

1980/81:5

om naturvård

Motionerna

I motion 1979/80:212 av Stig Alftin och Gunnar Olsson (båda s) yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen anhålla om en utredning om hur i motionen angivna hinder för slybekämpning lämpligen kan elimineras.

I motion 1979/80:307 av Jan-Eric Virgin (m) yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till lagändring så att de allmänna domstolarna skall utgöra ensam besvärsinstans vid prövning av ärenden angående rätt till ersättning för restriktioner i jord- och skogsbruket av hänsyn till naturvården.

I motion 1979/80:1376 av Jan Fransson m. fl. (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av förlängning av preskriptionstiden för olaga täktverksamhet till minst fem år.

I motion 1979/80:1754 av Jan Fransson m. fl. (s) yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av allmänna hänsynsregler till naturvårdens intressen i jordbrukets lagstiftning.

I motion 1979/80:1760 av Olof Palme m. fl. (s) yrkas i vad avser yrkandena 13 och 14 att riksdagen beslutar att dels anta det i bilagan till motionen framlagda förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822) i fråga om skyddet av våtmarker, dels anta det i bilagan till motionen framlagda förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822) i fråga om avsättande av naturvårdsområde.

I motion 1979/80:1764 av Jan-Eric Virgin och Karl Leuchovius (båda m) yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om ökad information mot nedskräpning längs våra vägar.

I motion 1979/80:1760 framlagt lagförslag återfinns i *bilaga* till detta betänkande.

Bekämpningen av sly*Motionen*

I motion 1979/80:212 framhålls att samhället gjort omfattande insatser för att uppmuntra till slybekämpning och därmed ett bibehållande av ett öppet landskap. Fortfarande kvarstår dock stora brister och framför allt synes många stränder kring olika vattendrag riskera att helt växa igen. Enligt motionen föreligger ett par viktiga hinder för att ytterligare utvidga den mekaniska slybekämpningen. Motionärerna åsyftar det förhållandet att lagstiftningen inte ger möjlighet till tvångsavverkning av sly på annans mark och inte heller innehåller krav på markägaren att själv bekämpa sly. Enligt motionen kan detta bl. a. leda till att en som beredskapsarbete utförd strandrensning runt en sjö blir ofullständigt genomförd för den händelse att någon av markägarna motsätter sig röjning på det egna markområdet.

Tidigare riksdagsbehandling

Frågan om ytterligare insatser för slybekämpning behandlades av utskottet vid riksmötena 1976/77, 1978/79 och 1979/80 (JoU 1976/77:20, 1978/79:8 och 1979/80:3) med anledning av motioner som i huvudsak överensstämmer med den nu behandlade. På utskottets förslag har motionerna lämnats utan åtgärd från riksdagens sida. I motiveringen till riksdagsbesluten har bl. a. hänvisats till de insatser på området som gjorts från statsmakternas sida i form av bidragsgivning till landskapsvårdande åtgärder och beredskapsarbeten.

I betänkandet JoU 1978/79:8 anförde utskottet dessutom bl. a.:

I anslutning till nu förevarande motion kan utskottet för sin del ånyo vitsorda det angelägna i att effektiva åtgärder vidtas i syfte att bibehålla ett öppet landskap. Slybekämpning och andra landskapsvårdande åtgärder fyller härvidlag en viktig uppgift. Av särskild betydelse är givetvis den verksamhet som äger rum till gagn för naturvårdens intressen inom ramen för ett aktivt jord- och skogsbruk. Dock kan i sammanhanget finnas anledning påpeka att röjning av sly inte undantagslöst är till fördel för landskapsvärden på längre sikt med hänsyn till att vissa berörda växter kan ha en kvävesamlande effekt eller motverka erosion i vattendrag.

När det gäller möjligheterna att vidta åtgärder på annans mark vill utskottet framhålla att konflikter med markägare i samband med slyröjning, enligt uppgift från naturvårdsverket, är mycket sällsynta. I vart fall kan problemen inte anses vara av den storleksordningen att särskilda åtgärder från statsmakternas sida är påkallade.

Talan mot vissa beslut enligt naturvårdslagen m. m.*Motionen*

I motion 1979/80:307 anføres att det är oundvikligt att jord- och skogsbruket i vissa fall måste åläggas restriktioner av hänsyn till naturvärden. Det är då

viktigt att de jord- och skogsbrukare som hindras av dessa restriktioner i sin näringsutövning får skälig ersättning. Motionären framhåller att gällande ersättningsregler är vagt utformade. I princip gäller att rätt till ersättning föreligger vid "avsevärt hinder i pågående markanvändning". Vad detta innebär i praktiken är enligt motionen ovisst. Vid tvist om rätten till ersättning kan frågan bli föremål för överprövning av tre olika organ, dvs. allmänna domstolar, regeringen och kammarrätten, beroende på vilken paragraf i naturvårdslagen som tillämpats. Enligt motionärens mening är det en uppenbar risk att olika myndigheter använder lagstiftningen på olika sätt. Samma restriktioner bedöms på olika sätt i ersättningshänseende, beroende på vilken myndighet som prövar frågan. För att komma till rätta med rådande olägenheter bör överklagande av beslut om rätten till ersättning ske till en enhetlig besvärinstans. För att undvika politisering och administrativt godtycke bör besvären avgöras av de allmänna domstolarna.

Gällande ordning

Frågan om ersättning med anledning av beslut enligt naturvårdslagen (NVL) kan bli aktuell vid bildande av naturreservat samt vid anordnande av stängselgenombrott och dikesövergång i vissa fall.

Enligt 8 § NVL skall i beslut om bildande av naturreservat anges grunden för beslutet samt föreskrivas de inskränkningar i rätt att förfoga över fastighet som finns nödiga för att trygga ändamålet med reservatet, såsom förbud mot bebyggelse, uppförande av stängsel, täktverksamhet, uppodling, dikning, plantering, avverkning, jakt, fiske och användning av bekämpningsmedel.

Erfordras för tillgodoseende av ändamålet med naturreservat att vägar, parkeringsplatser, vandringsleder, raststugor, tältplatser, badplatser, sanitära inrättningar eller liknande anordningar anläggs inom området eller att där företas gallring, röjning, slätter, plantering, avspärning eller dylik åtgärd eller att allmänheten bereds tillträde till mark inom området där den eljest ej skulle ägt att fritt färdas, får länsstyrelsen enligt 9 § NVL förplikta ägaren att tåla sådant intrång. Enligt bestämmelser i 11 § NVL kan länsstyrelse för en tid av högst tre år beträffande visst område meddela interimistiska reservatföreskrifter, vilka om särskilda skäl föreligger kan förlängas att gälla ytterligare högst tre år.

Finns på område, som är av betydelse för friluftslivet, eller i områdets närhet stängsel som hindrar eller försvårar tillträdet till mark inom området där allmänheten eljest skulle ägt att fritt färdas, får länsstyrelsen enligt 17 § NVL förelägga den som håller stängslet att anordna grind eller annan genomgång. Det sagda äger motsvarande tillämpning beträffande dike.

I 26 och 30 §§ NVL finns bestämmelser om ersättning av staten i nu berörda fall. Medför föreskrifter enligt 8 eller 9 § att pågående markanvändning avsevärt försvåras eller att mark tas i anspråk, är fastighetsägaren och

innehavare av särskild rätt till fastigheten berättigade till ersättning av staten för den skada de härigenom lider. Innebär föreskrift enligt 8 § förbud att vidta viss åtgärd utan länsstyrelsens tillstånd, får ersättning i anledning av den föreskriften ej utgå med mindre tillstånd vägrats eller förenats med särskilda villkor.

Har förbud meddelats enligt 11 § och vägras tillstånd som där avses, äger vad i det föregående anförts om föreskrifter enligt 8 eller 9 § motsvarande tillämpning.

Har den som håller stängsel anordnat grind eller annan genomgång på grund av föreläggande enligt 17 §, är han berättigad att av staten erhålla ersättning härför ävensom för underhåll av genomgången. Ersättning skall dock icke utgå, om det är uppenbart att stängslet endast avser att utestänga allmänheten från område där den eljest skulle ägt att fritt färdas.

Vad nu sagts äger motsvarande tillämpning, då på grund av föreläggande enligt 17 § övergång anordnats över dike.

Enligt 32 § NVL äger länsstyrelsen förelägga den, som vill göra anspråk på ersättning, att inom viss tid, minst två månader, göra anmälan därom hos länsstyrelsen vid påföljd att han eljest skall ha förlorat sin talan.

Om överenskommelse inte har träffats om ersättning enligt 26 eller 30 § och den som vill göra anspråk på ersättning jämlikt nyssnämnda stadgande i 32 § inte har förlorat sin talan, åligger det honom enligt 33 § att hos fastighetsdomstolen väcka talan mot staten inom ett år från det beslutet, varpå anspråket grundas, vunnit laga kraft.

Staten äger å sin sida, då fråga uppkommit om meddelande av vissa reservatsföreskrifter, vid fastighetsdomstolen väcka talan mot sakägare om fastställande av de villkor som, därest föreskrifterna meddelas, skall gälla beträffande ersättning eller inlösen.

Vad gäller talan mot beslut gäller i övrigt den allmänna principen i NVL att talan mot förordnanden och beslut i anledning av förordnanden, t. ex. frågan om villkor, dispenser etc., förs hos regeringen, medan talan mot beslut som innefattar förelägganden förs hos kammarrätten. I överensstämmelse härmed prövas besvär i frågor om naturreservat hos regeringen, medan talan mot beslut om stängselgenombrott m. m. förs hos kammarrätten liksom talan mot vitesförelägganden.

Vissa riksdagsuttalanden

Principen för fördelningen av besvärärenden mellan Kungl. Maj:t i statsrådet (numera regeringen) och förvaltningsdomstol diskuterades bl. a. i samband med inrättandet av institutet naturvårdsområde i NVL (prop. 1974:166, JoU 1974:52). Utskottet anförde därvid bl. a. följande (s. 38):

Talan mot länsstyrelsens beslut om bildande av naturvårdsområde skall enligt NVK:s (naturvårdskommitténs) förslag i likhet med vad som f. n. gäller om talan mot förordnande om landskapsskydd föras hos Kungl. Maj:t i

statsrådet. Några remissinstanser har i likhet med en minoritet i kommittén krävt att beslut varom nu är fråga skall kunna överklagas i kammarrätten. Som skäl åberopas bl. a. att spörsmålet huruvida för ett naturvårdsområde meddelade föreskrifter är så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras är en rättsfråga som bör avgöras av domstol.

Departementschefen anför att det med visst fog kan hävdas att beslut om bildande av naturvårdsområde med den konstruktion institutet föreslås få har inslag av rättstillämpning. Frågan om inrättande av naturvårdsområde och meddelande av föreskrifter härför är emellertid framför allt en ändamåls- och lämplighetsfråga. Enligt departementschefens mening skulle det vara synnerligen opraktiskt att dela upp avgörandet i rätts- och lämplighetsfrågorna i samband med inrättandet av naturvårdsområde på olika instanser. Med hänsyn till det nya institutets betydelse för samhällets naturvårdsverksamhet och sambandet med den fysiska planeringen i övrigt anser departementschefen besvärsprovningen som kommittén föreslagit uteslutande böra ankomma på Kungl. Maj:t. En sådan ordning är enligt departementschefens mening i överensstämmelse med gällande principer för fördelningen av besvärärenden mellan Kungl. Maj:t och förvaltningsdomstol. Från närbesläktade rättsområden kan som exempel nämnas besvär över åtskilliga beslut av länsstyrelsen enligt byggnadslagstiftningen samt besvär mot beslut av skogsstyrelsen angående vägran av tillstånd enligt skogsvårdslagen till avverkning bl. a. inom svärföringrade skogar eller skyddsskogar.

Utskottet delar departementschefens bedömning att frågan om inrättande av naturvårdsområde och om meddelande av föreskrifter härför framför allt är en ändamåls- och lämplighetsfråga, varför talan om beslut härom såsom föreslagits i propositionen bör föras genom besvär hos regeringen. Som antytts i propositionen kan förutsättas att regeringsrättens utlåtande kommer att inhämtas i fall då det framstår som behövt (se prop. 1971:30, s. 90).

Genom beslut av 1972 års riksdag ändrades med verkan fr. o. m. den 1 januari 1973 ersättningsbestämmelserna i NVL innebärande bl. a. att de begränsningar i markägarens handlingsfrihet som beslut om naturreservat innebar skulle grunda rätt till ersättning av staten endast om pågående markanvändning avsevärt försvåras.

Innebörden av uttrycken "pågående markanvändning" och "avsevärt försvåras" kommenterades av departementschefen bl. a. på följande sätt (prop. 1972:111, bil. 2, s. 334-335).

För min del ansluter jag mig till den i promemorian anförda uppfattningen att begreppet pågående markanvändning bör ges en relativt generös tillämpning. Markägare som genom föreskrifter eller beslut enligt NVL eller bestämmelser i generalplan hindras att vidta en normal och naturlig rationalisering av pågående markanvändning bör få ersättning härför. I promemorian och remissyttrandena har diskuterats frågan om vissa exemplifierade åtgärder skall anses utgöra ändring i pågående markanvändning eller inte. Bl. a. har nämnts uppförande av s. k. svinfabrik, kalavverkning av skogsmark eller plantering av granskog där det nu växer bokskog. Något entydigt svar på frågor av denna art går inte att lämna. Bedömningen måste ske från fall till fall och med utgångspunkt i vad som vid varje tidpunkt framstår som en naturlig fortsättning av den pågående markanvändningen. Härvid är att beakta bl. a. samhällets syn på lämpliga bruknings- och

rationaliseringsmetoder sådan denna kommer till uttryck i bl. a. den jord- och skogsbrukspolitiska lagstiftningen eller på annat sätt. Om ett förfarande är generellt tillståndspliktigt, t. ex. uppförande av s. k. svinfabrik som är koncessionspliktigt enligt ML, kan man utgå från att det innebär ändring i pågående markanvändning och att således, om förfarandet förbjuds genom föreskrift i generalplan eller med stöd av NVL, ersättning inte skall utgå till följd härav. De andra exemplifierade förfarandena torde med detta synsätt, i vart fall f. n., i allmänhet bli att betrakta som normala drifts- eller rationaliseringsmetoder, och hinder mot dem skall alltså i princip ersättas.

 I promemorian föreslås att ersättning skall utgå endast om pågående markanvändning "avsevärt försvåras". Det krävs sålunda enligt promemorian att det är fråga om ett någorlunda kvalificerat intrång. Mot detta har kritik riktats under remissbehandlingen. Enligt min mening är det dock naturligt att någon kvalifikation måste uppställas. Envar måste vara beredd att underkasta sig visst intrång av hänsyn till allmänna intressen. Ett bagatellartat intrång bör inte grunda någon ersättningsrätt mot det allmänna. Jag biträder därför den uppfattning som kommit till uttryck i promemorian på denna punkt.

Preskriptionstiden för olaga täktverksamhet

Motionerna

Enligt motion 1979/80:1376 är det speciellt viktigt att beakta naturvårdens intressen när det gäller exploatering av icke förnyelsebara naturtillgångar. Enligt naturvårdslagens 18 § krävs därför tillstånd för att bedriva täkt av sten, grus, lera m. m. Om tillståndsplikten nonchaleras kan obotliga skador på naturen uppkomma. För brott mot 18 § NVL är preskriptionstiden två år. Även i län som har särskild personal avdelad för tillsyn av täktverksamheten kan den korta preskriptionstiden medföra att täkter som förts till prövning hos åklagare avskrivs med hänvisning till att brottet är preskriberat helt eller delvis. Enligt motionärernas mening motverkar den korta preskriptionstiden syftet med hela tillståndsgivningen och kan t. o. m. uppmuntra till brott, på grund av att risken för upptäckt av själva verksamheten då är liten.

Mot denna bakgrund finner motionärerna det angeläget att preskriptionstiden förlängs till minst fem år. Detta anses enklast kunna ske genom en skärpning av straffsatsen för brott mot 18 § NVL, vilket automatiskt skulle medföra en längre preskriptionstid.

Gällande ordning

Naturvårdslagens bestämmelser om täkt finns upptagna i 18 §. Enligt första stycket får täkt av sten, grus, sand, lera, jord, torv eller andra jordarter inte ske utan länsstyrelsens tillstånd. Tillståndsplikten gäller dock inte täkt för markinnehavarens husbehov. Tillståndsprövning enligt NVL sker inte heller av täkt i vattenområde vartill tillstånd har lämnats enligt vattenlagen

(1918:523) eller vartill tillstånd fordras enligt lagen (1966:314) om kontinentalsockeln.

I paragrafens andra stycke sägs att länsstyrelsen får förelägga den som söker täkttillstånd att, vid äventyr att ansökningen avvisas, framlägga täktplan av erforderlig omfattning. I samband med tillstånd får länsstyrelsen meddela sådana föreskrifter att företagets menliga inverkan på naturmiljön begränsas eller motverkas. I detta stycke föreskrivs vidare att, om inte särskilda skäl föranleder annat, täkttillstånd för sin giltighet skall göras beroende av att säkerhet ställs för åtgärder som föreskrivs i beslutet. Visar sig sådan säkerhet otillräcklig, får länsstyrelsen föreskriva att tillståndet skall gälla endast om ytterligare säkerhet ställs. Enligt tredje stycket är markinnehavaren skyldig att få åtgärd som är föreskriven i tillståndsbeslut vidtas, även om fullgörandet av sådan åtgärd ankommer på annan än markinnehavaren.

Fjärde stycket i 18 § innehåller följande bestämmelser. Har tio år förflutit från det ett täkttillstånd har vunnit laga kraft, får länsstyrelsen upphäva tillståndet helt eller delvis eller förena tillståndet med ändrade föreskrifter. Visar det sig att meddelade föreskrifter inte i erforderlig mån begränsar eller motverkar företagets menliga inverkan på naturmiljön, kan länsstyrelsen före utgången av den angivna tiden förena tillståndet med de ytterligare föreskrifter som behövs.

I 37 § NVL stadgas straff, böter eller fängelse i högst 6 månader, för den som uppsåtligen eller av oaktsamhet gör sig skyldig till bl. a. någon av följande gärningar:

1. bryter mot förbud eller föreskrift som har meddelats enligt 5, 8, 10, 11 eller 14 §, 16 § andra stycket eller 19 § (avser bl. a. brott mot särskilt meddelade förbud eller föreskrifter angående nationalpark, naturreservat, strandskyddsområde och naturvårdsområde),

2. bryter mot 16 § första stycket första punkten eller, om gärningen inte är ringa, mot 16 § första stycket andra punkten (avser otillåtna åtgärder på strandskyddsområde såsom uppförande av ny byggnad eller ändring av byggnad),

4. utför täkt i strid mot 18 § eller föreskrift som har meddelats i samband med tillstånd till företaget,

6. bryter mot 22 § första eller tredje stycket eller mot föreskrift som har meddelats i samband med medgivande enligt tredje stycket (gäller bl. a. överträdelse av tillståndplikten för reklamordningar).

I 35 kap. brottsbalken ges regler om bl. a. åtalpreskription i vissa fall. Preskriptionstiden är bestämd till olika antal år alltefter det straff som högst kan följa på brottet. Sålunda gäller bl. a. enligt 1 § en preskriptionstid av två år om det på brottet ej kan följa svårare straff än fängelse i ett år och fem år, om svåraste straffet är högre men ej över fängelse i två år.

Utredningsförslag

Naturvårdskommittén överlämnade i mars 1979 sitt slutbetänkande Naturvård och täktverksamhet (SOU 1979:14 och 15). Kommittén stryker under att det är hänsynen till naturmiljön som begränsar möjligheterna till täktverksamhet och som medför krav på hushållning med fyndigheter genom främst en bättre planering av täktverksamheten. Kommittén föreslår bl. a. ett program för regionala inventeringar som skall läggas till grund för planeringen. I avvaktan på att detta genomförs föreslås att den nuvarande täktprövningen skärps. Vidare förs fram förslag om täktsamverkan och om ett obligatoriskt tillsynsansvar för kommunerna. De bör enligt kommittén få samma befogenhet som länsstyrelserna nu har att vitesförelägga den som bedriver olaga täkt eller som åsidosatt gällande föreskrifter.

Betänkandet har remissbehandlats och ärendet bereds f. n. inom jordbruksdepartementet.

Hänsynstagande till naturvårdens intressen vid jordbruk

Motionen

Enligt motion 1979/80:1754 måste för jordbruket liksom för andra näringar gälla att verksamheten skall bedrivas med utgångspunkt i den ekologiska grundsynen. Mot den bakgrunden föreslår motionärerna att riksdagen uttalar sig för att allmänna hänsynsregler bör införas i jordbrukets lagstiftning som ett komplement till NVL på motsvarande sätt som har skett i skogsvårdslagen. Motionärerna hänvisar bl. a. till att frågan om allmänna hänsynsregler i jordbrukets lagstiftning nyligen behandlats i en rapport, Hushållning med mark och vatten 2 (SOU 1979:54), som utarbetats inom bostadsdepartementet. I rapporten ges en rad exempel på hänsyn som borde kunna tas i jordbruket, bl. a. användningen av gödselmedel så att grundvattnet inte förstörs, begränsning av användningen av kemiska bekämpningsmedel, bevarande i rimlig omfattning av diken, våtmarker, odlingsrösen och åkerholmar.

Uttalanden i samband med förslaget till lag om skötsel av jordbruksmark

I propositionen 1978/79:163 med förslag till lag om skötsel av jordbruksmark gjorde föredragande statsrådet vissa uttalanden om jordbrukets hänsyn till naturvården. Han anförde därvid följande:

Jag vill i detta sammanhang nämna att naturvårdsverket i sitt remissyttrande föreslår att i den nya lagen också skall föras in bestämmelser om jordbrukets hänsyn till naturvården. Liknande synpunkter har av riksantikvarieämbetet framförts i ämbetets yttrande över den fysiska riksplaneringens planeringsskede. Naturvårdsverket anför att den föreslagna lagstiftningen stärker skyddet av odlingsjorden och dess nyttjande för jordbrukspro-

duktion men framhåller samtidigt att jordbruksmarken också är av stor betydelse från naturvårdssynpunkt, särskilt i landets skogs- och mellanbygd. Jag vill understryka att det numera inte råder det minsta tvivel om att ett hänsynstagande till naturvårds-, kulturminnesvårds- och de övriga miljövårdsintressena måste ingå som ett nödvändigt led i all verksamhet som avser utnyttjande av naturresurser. Detta gäller självfallet även i fråga om ingrepp inom jordbruksområden liksom inom andra områden som påtagligt fått sin prägel av människans åtgärder. Det får numera anses vara en allmänt accepterad uppfattning att markägare inte har frihet att använda sin egendom på ett sätt som skulle vara till skada för andra människor och för samhället. Den skärpning i samhällets inställning som har inträtt härvidlag har bl. a. kommit till uttryck i den allmänna regeln i 1 § naturvårdslagen (1964:822) och i lagens bestämmelser till skydd för naturmiljön (prop. 1974:166, JoU 1974:52, rskr 1974:405). I begreppet naturmiljö inbegrips landformer, vegetation och alltså även t. ex. kultur- och odlingslandskapet. Jordförvävsutredningen har för sin del ansett att naturvårdsintressena inom jordbruket liksom hittills bör tillvaratas med stöd av naturvårdslagen. Jag ansluter mig till utredningens uppfattning. På samma sätt bör kulturminnesvårdsintressena och övriga allmänna intressen tillvaratas med stöd av lagstiftningen inom berörda områden. Önskemålet om att naturvårdens intressen liksom för övrigt även kulturminnesvårds- och övriga miljövårdsintressen skall beaktas inom jordbruket tillgodoses sålunda redan. Jag anser således att det i detta sammanhang inte finns skäl att vid sidan av de bestämmelser som finns i annan lagstiftning föra in någon allmän regel om hänsyn till naturvården och kulturminnesvården i den nu föreslagna lagen. Det finns emellertid anledning att ytterligare överväga bl. a. hur samarbetet mellan lantbruksnämnderna och länsstyrelserna i dessa frågor skall kunna effektiviseras. Jag avser att ta upp denna fråga i annat sammanhang.

Föredragandens uttalande föranledde inte någon erinran från riksdagens sida.

Pågående överväganden

Som förutskickades i proposition 1978/79:163 har regeringen i juni 1979 uppdragit åt lantbruksstyrelsen, statens naturvårdsverk och riksantikvarieämbetet med lantbruksstyrelsen som samordnande myndighet att gemensamt utreda och lägga fram förslag om hur samarbetet mellan lantbruksnämnderna och länsstyrelserna skall kunna bättre beaktas inom jordbruket. Uppdraget torde komma att redovisas till regeringen under hösten 1980.

I september 1979 publicerades en inom bostadsdepartementet utarbetad rapport (SOU 1979:54, 55) Hushållning med mark och vatten 2. Vissa frågor behöver enligt rapporten uppmärksammas särskilt i den fortsatta utvecklingen av den fysiska riksplaneringen. Det gäller t. ex. belastningen på naturmiljön av olika miljöföreningar varvid särskilt behovet av insatser mot försurningen påtalas. Vidare krävs förbättrad handlingsberedskap inför introduktion av nya energikällor och en bättre överblick över och reservation av resurser för produktion. Även frågor rörande havets resurser och sötvattenresurser behandlas. Vidare framhålls vikten av att finna vägar till

förenkling av arbetsformerna i den fysiska riksplaneringen. Som också nämns i motionen ges i rapporten en rad exempel på hänsyn till naturvårdens intressen som borde kunna tas i jordbruket. I rapporten ifrågasätts om inte i samband med övervägandena rörande samarbetet mellan lantbruksnämnderna och länsstyrelserna i dessa frågor borde kunna tas upp frågan om allmänna hänsynsregler bör införas i jordbrukets lagstiftning som ett komplement till NVL på motsvarande sätt som har skett i skogsvårdslagen.

Rapporten har remissbehandlats. Remisstiden gick ut den 2 juni 1980. Ärendet bereds f. n. inom bostadsdepartementet.

Skyddet av våtmarker

Motionen

I motion 1979/80:1760 (yrkandet 13) framläggs bl. a. vissa förslag till ändringar i NVL i syfte att skapa ett bättre skydd för våtmarkerna. Motionärerna föreslår att det i NVL införs bestämmelser om tillståndsplikt för markavvattningsåtgärd, när åtgärden avser översilningsmark, strandäng, kärr, mosse eller annan våtmark. Med markavvattning avses i första hand dikning. Men även andra åtgärder såsom årensning, sjösänkning och invallning innefattas i uttrycket markavvattning och omfattas således av föreslagen tillståndsplikt. I likhet med vad som enligt 18 § NVL gäller i fråga om täkter bör tillståndsprövningen av markavvattningsåtgärd handhas av länsstyrelsen. De föreslagna bestämmelserna om tillståndsplikt för markavvattningsåtgärder bör tas in i NVL som en ny paragraf med beteckningen 18 a §. Som en konsekvens härav måste en mindre justering göras i 20 § första stycket.

För att den föreslagna tillståndsplikten skall iakttas måste enligt motionen införas en möjlighet att bestraffa den som bryter mot tillståndsplikten. Detta bör ske genom en ändring av 37 § första stycket 4 NVL så att den som vidtar en markavvattningsåtgärd i strid mot 18 a § eller mot föreskrift som är förenad med ett tillstånd i ansvarshänseende likställs med den som enligt nuvarande lydelse utför täkt under motsvarande förhållanden.

I motionen framhålls att den nu föreslagna regleringen bör ses som en temporär lösning. Slutlig ställning till frågan om utformningen av skyddet för våtmarkerna bör enligt motionärernas mening tas när behövliga inventeringar har genomförts och utvärderats. Det anses lämpligt att frågan tas upp i samband med kommande prövning av förslaget till ny vattenlag.

Tidigare riksdagsbehandling

Jordbruksutskottet behandlade i betänkandet 1979/80:19 ett motionsyrkande angående förstärkt skydd av våtmarkerna, identiskt med det nu föreliggande. Utskottet lämnade därvid en redogörelse för vissa tidigare

riksdagsuttalanden i ämnet (s. 4 och 5) och anförde härutöver bl. a. följande.

Som framgår av den inledningsvis lämnade redogörelsen behandlade utskottet under föregående riksmöte ett motionsyrkande (s) angående förstärkt skydd av våtmarkerna (JoU 1978/79:8). Utskottet pekade därvid bl. a. på de krav på utnyttjande av våtmarker för olika ändamål som utvecklingen kunde leda till och på de begränsade möjligheter som vattenlagen gav när det gällde att hävda allmänna intressen vid prövningen av vissa markavvattningsföretag. Det framhölls dock att vattenlagsutredningen framlagt förslag som skulle innebära bättre möjligheter att beakta naturvårdsintressena och kravet på skydd för vissa våtmarker. Vidare hänvisade utskottet till den våtmarksinventering m. m. som pågick vid naturvårdsverket. Sammanfattningsvis anförde utskottet att det borde prövas huruvida de formella rättsreglerna på området gav utrymme för det förstärkta skydd av våtmarker som syntes nödvändigt vid ett ökat ianspråktagande av dessa för t. ex. ett intensifierat skogsbruk eller utvecklingen av nya energiformer. Vad utskottet anförde med anledning av den då aktuella motionen beslöt riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet vill med anledning av den nu behandlade motionen tillägga att redan nu gällande regler i naturvårdslagen ger viss möjlighet att bevaka miljöintressen m. m. i samband med t. ex. markavvattningsföretag inom skogsbruket. Härmed åsyftas samrådsskyldigheten enligt 20 § nämnda lag, vilken närmare beskrivits i det föregående. Av särskild betydelse i sammanhanget är en av regeringen nyligen beslutad ändring i naturvårdsförordningen (SFS 1979:794), som träder i kraft den 1 januari 1980. Denna innebär att anmälningsplikt införs beträffande våtmarksdikning för virkesproduktion. Den som ämnar utföra sådan dikning skall snarast möjligt och senast två månader i förväg anmäla detta till skogsvårdsstyrelsen. Denna skall, med eget yttrande om företagets skogliga lämplighet, överlämna anmälan till länsstyrelsen för samråd enligt 20 § naturvårdslagen.

Enligt utskottets mening är syftet med förevarande motionsyrkande till stor del tillgodosett genom angivna författningsändring. Lagtekniskt torde motionsförslaget om tillståndsplikt enligt naturvårdslagen för vissa markavvattningsföretag nödvändiggöra följdändringar i bl. a. vattenlagens bestämmelser om torrläggning av mark genom dikning, vattenavledning eller invallning. Inom regeringskansliet utarbetas f. n. ett förslag till ny vattenlag, vilket avses föreläggas riksdagen redan under år 1980. Mot angivna bakgrund har utskottet inte ansett sig böra biträda motionsförslaget. Utskottet avstyrker således motionen 1978/79:1990 yrkandet 10 i här behandlad del.

Pågående överväganden

Statens naturvårdsverk redovisade i juni 1979 resultatet av en översiktlig inventering av landets våtmarker. Verket har därefter genom regeringens beslut den 27 mars 1980 erhållit uppdrag att genomföra ett program för det fortsatta, mer detaljerade inventeringsarbetet.

Inom justitiedepartementet övervägs vattenlagsutredningens förslag (SOU 1977:27) till ny vattenlag. Enligt uppgift från regeringskansliet avser man att under våren 1981 förelägga riksdagen en proposition i ämnet. Den nya vattenlagen beräknas kunna träda i kraft den 1 januari 1982.

Bildande av naturvårdsområde*Motionen*

I motion 1979/80:1760 (yrkandet 14) hemställs om åtgärder som kan främja ett ökat utnyttjande av institutet naturvårdsområde. Det i motionen framlagda lagförslaget i denna del innebär att det i 7 § NVL klart utsågs att ett område inte får avsättas som naturreservat om syftet med åtgärden i allt väsentligt kan tillgodoses genom att området i stället förklaras som naturvårdsområde. Som motivering anförs bl. a. att detta skyddsinstitut inte kommit till användning i den utsträckning som avsågs när riksdagen år 1974 fattade beslut härom.

Gällande bestämmelser, tidigare riksdagsbehandling m. m.

Möjligheten att säkerställa visst markområde genom att förklara detta som naturvårdsområde tillkom i samband med de ändringar i naturvårdslagen som beslutades av 1974 års riksdag (prop. 1974:166, JoU 1974:52). Institutet naturvårdsområde är närmast avsett för områden där mera begränsade åtgärder är tillräckliga för att skydda eller vårda naturmiljön. Om åtgärd som skall vidtas är så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras skall området dock avsättas till naturreservat (19 § naturvårdslagen). I sådant fall är markägaren berättigad till ersättning. Beslut angående naturvårdsområde grundar däremot ingen rätt till ersättning för markägaren. I princip finns inget som hindrar att ett förordnande enligt NVL kompletteras med ett avtal mellan det allmänna och markägaren vari den senare åtar sig att mot ersättning svara för vissa skötselåtgärder.

I samband med behandlingen av prop. 1974:166 underströk jordbruksutskottet det väsentliga i att inrättande av naturvårdsområde så långt möjligt skedde i samråd med markinnehavarna. Samförståndslösningar i samband med bildande av naturvårdsområde borde enligt utskottet underlättas av att såväl det allmänns företrädare som markinnehavaren ofta kunde ha intresse av att den senare genom avtal åtog sig att mot ersättning svara för vissa skötselåtgärder inom området.

Jordbruksutskottet behandlade i betänkandet 1979/80:19 ett motionsyrkande av samma innehåll som det nu framlagda. Utskottet anförde därvid bl. a.

Utskottet konstaterar inledningsvis att syftet med motionen 1978/79:1990 i berörd del i viss mån tillgodosetts genom den inte obetydliga ökning av antalet naturvårdsområden som under senare tid ägt rum. Som framgår av den tidigare redogörelsen har antalet naturvårdsområden under tiden 1 juli 1978–1 juli 1979 stigit från 4 till 9. Ökningen är mest påtaglig i arealhänseende: den sammanlagda arealen omfattade sist angivna dag 9 200 ha, jämfört med 1 301 ha vid jämförelsetillfället året innan. Som utskottet anförde under föregående riksmöte vid behandlingen av ett liknande motionsyrkande har

det anförtrots åt de naturvårdande myndigheterna att sköta den praktiska tillämpningen av här åsyftade bestämmelser. Utskottet finner liksom föregående år inte anledning förorda något riksdagsinitiativ i frågan, i synnerhet mot bakgrund av de fakta som nyss redovisats. Yrkandet 11 i motionen 1978/79:1990 avstyrks således.

Beträffande förslaget till ändring av 7 § naturvårdslagen får utskottet framhålla att det redan av förarbetena till bl. a. 1974 års ändringar i sagda lag klart framgår att naturreservat inte skall komma i fråga i fall med begränsat åtgärds- och kontrollbehov. Det är främst för sådana fall, där således mindre ingripande åtgärder behövs för att skydda naturmiljön, som institutet naturvårdsområde är avsett. Möjligheterna att utnyttja sistnämnda skyddsform inskränks i övrigt i princip endast av stadgandet i 19 § första stycket sista punkten. Där anges att området i stället skall avsättas till naturreservat om åtgärd som bör vidtas är så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras. Enligt motionärernas förslag skulle emellertid denna skyddsform inte få komma i fråga om "syftet med åtgärden i allt väsentligt kan tillgodoses genom att området i stället med stöd av 19 § förklaras som naturvårdsområde". Enligt utskottets mening leder den föreslagna lydelsen till viss oklarhet rörande vilket kriterium som skall vara avgörande i fråga om tillåtligheten av ett naturreservatsförordnande. Med hänsyn till det anförda avstyrker utskottet även yrkandet 10 i förevarande del.

Av utskottet nu refererade betänkande framgår att antalet naturvårdsområden den 1 juli 1979 uppgick till 9, omfattande en areal av totalt 9 200 hektar.

Den 1 juli 1980 hade antalet områden stigit till 16. Den sammanlagda arealen omfattade ca 15 000 hektar.

Åtgärder mot nedskräpning

Motionen

I motion 1979/80:1764 berörs problemen med den ökande nedskräpningen i naturen, speciellt den som härrör från trafikanter på våra riks- och länsvägar. Enligt motionen fordras fortfarande mycket information för att en förbättring skall komma till stånd, eftersom det är mycket svårt att med nuvarande polisiära resurser övervaka efterlevnaden av lagen. I motionen påpekas att lantbrukarna i detta sammanhang berörs på ett sätt som ofta kan få ödesdigra konsekvenser. Skador inträffar på grund av att plåtburkar, glas och plastpåsar obetänksamt slängs ut av trafikanter för att hamna på betesmark, vall eller i sädesåkrar. Både tama och vilda djur skär sig på glas, fastnar med benen i plåtburkar och tuggar i sig plastpåsar som fastnar i tarmarna. Lantbrukarnas maskiner går sönder när skräp fastnar i dem. Reparationerna på grund av detta kostar årligen stora belopp, liksom även driftavbrotten.

Syftet med motionen är att berörda myndigheter och organ speciellt inriktar sig på information och undervisning till två kategorier människor, nämligen barn och ungdom samt trafikanter. Det är värdefullt om upplysning

i dessa frågor når ut till människorna på ett så tidigt stadium som möjligt, helst redan i samband med förskole- och grundskoleutbildningen.

Gällande bestämmelser, tidigare riksdagsbehandling

Enligt 23 § NVL skall envar tillse att han ej skräpar ned utomhus, vare sig i naturen eller inom bebyggda områden, med plåt, glas, plast, papper, avfall eller annat. Den som bryter mot denna bestämmelse kan dömas till böter eller fängelse i högst 6 månader. Länsstyrelsen kan enligt 24 § samma lag vid vite förelägga den som på viss plats i naturen vållar eller eljest är ansvarig för nedskräpning att ställa i ordning platsen. Gammalt stängselmaterial är att hänföra till nedskräpning i den mån det inte används för sitt ändamål.

Beträffande renhållningen längs allmän väg gäller att kommunen har ansvaret för renhållningen inom område med stadsplan och byggnadsplan. Skyldigheten gäller dock inte om renhållningsåtgärderna skall vidtas av staten som väghållare. Enligt väglagen (1971:948) gäller som huvudprincip att staten svarar för renhållningen av vägområde samt viss mark intill parkeringsplats eller rastplats i den mån allmänheten har tillträde till marken.

En motion med yrkande om intensifierad information i syfte att motverka nedskräpningen bl. a. utefter våra vägar behandlades av riksdagen vid föregående riksmöte. Utskottet anförde därvid bl. a. följande (JoU 1979/80:7):

Utskottet delar synpunkterna i motionen 1978/79:1976 rörande värdet av olika åtgärder som kan motverka nedskräpning i naturen och längs vägar, banvallar m. m. Dessa frågor hänger nära samman med de problem beträffande allemansrättens utövande som utskottet i det föregående berört. Det är viktigt att informationen i sist angivna hänseende också skärper medvetandet om att naturen skall hållas ren från papper, plast, glas, plåt och annat avfall. I samband härmed synes bl. a. angeläget att de regler i naturvårdslagen som straffbelägger nedskräpning verkligen bringas till allmän kännedom. Enligt vad utskottet kunnat konstatera innehåller också det av naturvårdsverket m. fl. organ framställda informationsmaterialet rörande allemansrätten upplysningar i här åsyftat hänseende.

Vad beträffar renhållningen längs vägarna kan erinras om att staten i princip svarar för renhållningen av vägområde samt viss mark intill parkeringsplats eller rastplats i den mån allmänheten har tillträde till marken. Det är självfallet från många synpunkter viktigt att renhållningen av vägar och rastplatser fungerar på ett tillfredsställande sätt. De praktiska och ekonomiska konsekvenserna av ett kommunalt övertagande av renhållningsansvaret för ett i många fall omfattande landsvägsnät m. m. är dock svåra att överskåda. Utskottet har för sin del inte funnit tillräckliga skäl att föreslå en sådan översyn av renhållningsansvaret för vägar som motionären yrkat.

Som en sammanfattande bedömning av motionerna 1978/79:1976 och 1978/79:1997 vill utskottet framhålla att motionärerna tar upp frågor som har stor betydelse för bl. a. naturvärden och det rörliga friluftslivet. Problemen är dock till största delen av den karaktären att de ligger inom regeringens och

berörda myndigheters ansvarsområden. Med hänsyn härtill och till den verksamhet i olika avseenden som här berörts har utskottet funnit att motionerna f. n. inte bör föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Riksdagen följde utskottet.

Utskottet

I detta betänkande behandlar utskottet ett antal under allmänna motions-tiden 1980 väckta motioner om naturvård.

Bekämpningen av sly. I motion 1979/80:212 erinras om att samhället gjort omfattande insatser för att uppmuntra till slybekämpning och därmed till bibehållande av ett öppet landskap. Enligt motionärerna finns det emellertid vissa brister i lagstiftningen som hindrar en ytterligare utvidgning av den mekaniska slybekämpningen. Lagstiftningen ger sålunda inte möjlighet till tvångsavverkning av sly på annans mark och innehåller inte heller krav på markägaren att själv bekämpa sly. Detta kan bl. a. leda till att en som beredskapsarbete utförd strandrensning runt en sjö blir ofullständigt genomförd för den händelse att någon av markägarna motsätter sig röjning på det egna markområdet.

Som framgår av den tidigare lämnade redogörelsen har frågan under senare år upprepade gånger behandlats av riksdagen med anledning av motioner av i huvudsak samma innebörd som den nu föreliggande (senast JoU 1979/80:3). Motionerna har på utskottets förslag lämnats utan åtgärd från riksdagens sida. I motiveringen till riksdagens beslut har bl. a. hänvisats till de insatser på området som gjorts från statsmakternas sida i form av bidragsgivning till landskapsvårdande åtgärder eller beredskapsarbeten. I sammanhanget har från riksdagens sida vitsordats det angelägna i att effektiva åtgärder vidtas i syfte att bibehålla ett öppet landskap. Slybekämpning och andra landskapsvårdande åtgärder har härvidlag ansetts fylla en viktig uppgift. Särskilt har framhållits betydelsen av den verksamhet som äger rum till gagn för naturvårdens intressen inom ramen för ett aktivt jord- och skogsbruk. Riksdagen har emellertid i förevarande sammanhang också funnit anledning påpeka att röjning av sly inte undantagslöst är till fördel för landskapsvården på längre sikt med hänsyn till att vissa berörda växter kan ha en kvävesamlade effekt eller motverka erosion i vattendrag.

När det gäller möjligheterna att vidta åtgärder på annans mark har konstaterats att konflikter med markägare i samband med slyröjning, enligt uppgift från naturvårdsverket, är mycket sällsynta. I vart fall har problemen inte ansetts vara av den storleksordningen att särskilda åtgärder från statsmakternas sida varit påkallade.

Enligt utskottets mening har sedan frågan senast behandlades intet framkommit som ger anledning till ändrat ställningstagande från riksdagens sida. Utskottet avstyrker därför motion 1979/80:212.

Talan mot vissa beslut enligt naturvårdslagen m. m. I motion 1979/80:307 framläggs förslag om lagändring innebärande att de allmänna domstolarna skulle bli enda besvärinstans vid prövning av ärenden angående rätt till ersättning för restriktioner i jord- och skogsbruket av hänsyn till naturvården. Enligt motionen kan vid tvist om rätten till ersättning frågan f. n. bli föremål för överprövning av allmänna domstolar, regeringen och kammarrätten. Risk föreligger enligt motionärens mening för att olika myndigheter kan bedöma samma restriktioner på olika sätt i ersättningshänseende. För att komma till rätta med rådande olägenheter bör överklagande av beslut om rätten till ersättning ske till enhetlig besvärinstans.

Som inledningsvis redovisats kan frågan om ersättning med anledning av beslut enligt NVL bli aktuell i samband med bildande av naturreservat samt vid anordnande av stängselgenombrott eller dikesövergång. I 26 och 30 §§ NVL finns bestämmelser härom. Enligt dessa är fastighetsägare berättigad till ersättning av staten för den skada han lider genom att naturreservatsföreskrifter medför att pågående markanvändning avsevärt försvåras eller mark tas i anspråk. Likaså kan den som håller stängsel och som på grund av länsstyrelsens föreläggande anordnat grind eller annan genomgång under vissa villkor erhålla ersättning av staten härför. Motsvarande gäller i förekommande fall anordnande av dike.

Grundtanken bakom NVL:s ersättningsregler är att ersättningsfrågan skall lösas genom förhandlingar mellan det allmänna och markägaren (motsvarande). Om parterna inte lyckas uppnå en överenskommelse har markägaren enligt 33 § NVL alltid – under förutsättning att han iakttar vissa i lagen närmare angivna tidsfrister – möjlighet att få ersättningsfrågan prövad av fastighetsdomstolen. Den utvägen står till buds oavsett om markägaren ursprungligen vänt sig till länsstyrelsen eller ej liksom om denna avslagit hans yrkande helt eller delvis.

Omvänt gäller att staten genom s. k. fastställesetalan vid fastighetsdomstolen i förväg kan få avgjort vilka villkor i fråga om ersättning som skall gälla om vissa reservatsföreskrifter meddelas.

Vad gäller talan mot beslut gäller i övrigt den allmänna principen i NVL att talan mot förordnande och beslut i anledning av förordnanden förs hos regeringen medan beslut som innefattar förelägganden förs hos kammarrätten. I enlighet härmed prövas besvär i administrativ ordning i frågor om naturreservat hos regeringen medan talan mot beslut om exempelvis stängselgenombrott förs hos kammarrätten.

Utskottet finner mot bakgrund av vad nu anförts att syftet med motion 1979/80:307 är tillgodosett redan med de regler som gäller enligt nuvarande lagstiftning. Motionen påkallar därför enligt utskottets mening ingen ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Preskriptionstiden för olaga täktverksamhet. I motion 1979/80:1376 påtalas att den preskriptionstid som f. n. gäller i fråga om beivrande av brott mot

NVL:s regler om tillståndsplikt för täkt av sten, grus, lera m. m. endast är två år. Enligt motionärernas mening motverkar den korta preskriptionstiden syftet med hela tillståndsgivningen och den kan t. o. m. uppmuntra till brott på grund av att risken för upptäckt då är liten. Motionärerna, som understryker att det är särskilt viktigt att beakta naturvårdens intressen när det gäller exploatering av ej förnyelsebara naturtillgångar, finner det angeläget att preskriptionstiden i nu ifrågavarande fall förlängs till minst fem år.

Utskottet vill fästa uppmärksamheten på att, vilket också antyds i motionen, preskriptionstidens längd i princip är avhängig av den till ifrågavarande lagbestämmelse knutna straffsatsen. Sålunda gäller enligt brottsbalkens regler om åtalpreskription en preskriptionstid av två år om det på brottet inte kan följa svårare straff än fängelse i ett år och en preskriptionstid på fem år, om svåraste straffet är högre men inte över fängelse i två år.

Straffsatsen för brott mot bl. a. NVL:s bestämmelser om tillståndsplikt i fråga om täktverksamhet m. m. utgör f. n. böter eller fängelse i högst sex månader och motsvarar alltså en preskriptionstid av två år. Motionärerna har av bl. a. utredningsskäl yrkat på en förlängning av tiden för åtalpreskription till fem år. Det skulle innebära en skärpning av straffsatsen till fängelse i högst två år.

Utskottet delar för sin del motionärernas uppfattning om vikten att iaktta särskild varsamhet i fråga om exploatering av ej förnyelsebara naturresurser. Bestämmelserna i 18 § NVL om tillståndsplikt för täkt av sten, grus, sand, lera, jord, torv eller andra jordarter är också ett uttryck för samhällets intresse härvidlag. Det är givetvis högst otillfredsställande om dessa bestämmelser sätts ur spel genom att tillgängliga tillsyns- och utredningsresurser hos länsstyrelserna inte räcker till för att brott mot desamma skall kunna beivras inom nu gällande preskriptionstid av två år. Utskottet, som i och för sig känner sympati för motionärernas synpunkter, är emellertid för dagen inte berett att ta definitiv ståndpunkt i fråga om en eventuell förlängning av preskriptionstiden, vilken ju som i det föregående nämnts måste återspeglas i en höjning av straffsatsen. En sådan höjning måste dock sättas i relation till övriga straffbestämmelser både i NVL och i annan lagstiftning. Straffsatsen är ju ett uttryck för samhällets syn på allvaret i åsidosättandet av bestämmelsen i fråga.

En fråga när det gäller överträdelser av täktbestämmelserna är också om eventuella svårigheter och brister på tillsynssidan är skäl i sig för en höjning av straffsatsen och därmed en förlängd preskriptionstid.

Utskottet vill i detta sammanhang hänvisa till det arbete med översyn av NVL som på grundval av naturvårdskommitténs slutbetänkande (SOU 1979:14 och 15) Naturvård och täktverksamhet f. n. pågår inom jordbruksdepartementet. Proposition i ämnet beräknas komma att föreläggas riksdagen någon gång under senare delen av innevarande riksmöte. Naturvårds-

kommitténs betänkade innehåller bl. a. förslag om skärpning av den nuvarande täktprövningen och en förstärkning av kommunernas tillsynsansvar. Även straffbestämmelserna i NVL berörs i viss mån av naturvårdskommitténs förslag. Det förefaller mot denna bakgrund naturligt att frågan om en förändrad syn på sanktionssystemet i naturvårdslagstiftningen bör närmare prövas i nu angivet sammanhang.

Utskottet vill i samband härmed fästa uppmärksamheten på att miljöskyddsutredningen i sitt delbetänkande (SOU 1978:80) Miljöskydd I lagt fram förslag om förprövnings-, tillsyns- och påföljdssystem samt besvärsrätten m. m. inom miljöskyddslagstiftningen. I fråga om straffrättsliga påföljder av brott mot förbud, villkor och föreskrifter i miljöskyddslagen har utredningen därvid föreslagit en ändring av straffskalan från nuvarande böter eller fängelse i högst ett år till böter eller fängelse i högst två år, vilket alltså skulle medföra en höjning av åtalspreskriptionstiden från två till fem år. Utskottet finner det för sin del naturligt att ett ställningstagande i nu ifrågavarande fall med hänsyn till de likartade bedömningsgrunderna måste bli av betydelse även när det gäller påföljdssystemet inom annan lagstiftning som innehåller bestämmelser till skydd för miljön, såsom t. ex. NVL.

I avvaktan på kommande ställningstaganden till bl. a. naturvårdskommitténs förslag förordar utskottet att motion 1979/80:1376 inte föranleder någon riksdagens ytterligare åtgärd.

Hänsynstagande till naturvårdens intressen vid jordbruk. Enligt motion 1979/80:1754 måste för jordbruket liksom för andra näringar gälla att verksamheten skall bedrivas med utgångspunkt i den ekologiska grundsynen. Mot den bakgrunden föreslår motionärerna att riksdagen uttalar sig för att allmänna hänsynsregler bör införas i jordbrukets lagstiftning som ett komplement till NVL på motsvarande sätt som har skett i skogsvårdslagen.

Utskottet vill erinra om att frågan om jordbrukets hänsyn till naturvården, såsom också anförts i motionen, diskuterades i samband med riksdagens antagande av en ny lag om skötsel av jordbruksmark (prop. 1978/79:163). Föredragande statsrådet underströk därvid att det numera inte råder minsta tvivel om att ett hänsynstagande till naturvårds-, kulturminnesvårds- och de övriga miljövårdsintressena måste ingå som ett nödvändigt led i all verksamhet som avser utnyttjande av naturresurser. Detta gällde, anförde föredraganden, självfallet även i fråga om ingrepp inom jordbruksområden liksom inom andra områden som påtagligt fått sin prägel av människans åtgärder. Det framhölls emellertid att naturvårdsintressena inom jordbruket liksom dittills borde tillvaratas med stöd av NVL, vilket även jordförvärvsutredningen för sin del ansåg. Föredraganden ansåg därför att det inte fanns skäl att vid sidan av de bestämmelser som fanns i annan lagstiftning föra in någon allmän regel om hänsyn till naturvården och kulturminnesvården i den nya lagen om skötsel av jordbruksmark. Enligt propositionen fanns det emellertid anledning att ytterligare överväga bl. a. hur samarbetet mellan

lantbruksnämnderna och länsstyrelserna i dessa frågor skall kunna effektiviseras.

Föredragandens uttalanden i nu berörda avseenden föranledde inte någon erinran från riksdagens sida.

Tenlighet med vad som förutskickades i propositionen uppdrog regeringen förra året åt lantbruksstyrelsen, naturvårdsverket och riksantikvarieämbetet med lantbruksstyrelsen som samordnande myndighet att lägga fram förslag om hur samarbetet mellan lantbruksnämnderna och länsstyrelserna skall kunna bättre beaktas inom jordbruket. Enligt vad utskottet inhämtat torde uppdraget komma att redovisas för regeringen omkring årsskiftet 1980-1981.

Som i det föregående redovisats har frågan om naturvårdens intressen i jordbruket också tagits upp i den inom bostadsdepartementet utarbetade rapporten (SOU 1979:54, 55) Hushållning med mark och vatten 2. Där ifrågasätts sålunda om inte i samband med övervägandena rörande samarbetet mellan lantbruksnämnderna och länsstyrelserna i dessa frågor borde kunna tas upp frågan om allmänna hänsynsregler bör införas i jordbrukets lagstiftning som ett komplement till NVL på motsvarande sätt som skett i skogsvårdslagen. Rapporten är f. n. efter remissbehandling föremål för prövning inom bostadsdepartementet.

I avvaktan på resultatet av de olika överväganden som här berörts är utskottet inte berett att nu ta upp till prövning frågan om ändrat ställningstagande från riksdagens sida till behovet av allmänna regler om hänsyn till naturvårdens intressen i jordbrukets lagstiftning. Yrkandet härom i motion 1979/80:1754 avstyrks därför av utskottet.

Skyddet av våtmarker. I motion 1979/80:1760 (yrkande 13) föreslås att det i NVL införs bestämmelser om tillståndsplikt för markavvattningsåtgärd, när åtgärden avser översilningsmark, strandäng, kärr, mosse eller annan våtmark. Med markavvattning avses i första hand dikning. Men även andra åtgärder såsom årensning, sjösänkning och invallning innefattas i uttrycket markavvattning och omfattas således av föreslagen tillståndsplikt. Enligt motionärerna bör den föreslagna regleringen ses som en temporär lösning. Slutlig ställning till frågan om utformningen av skyddet för våtmarkerna bör enligt motionärernas mening tas när behövliga inventeringar har genomförts och utvärderats. Det anses lämpligt att frågan tas upp i samband med kommande prövning av förslaget till ny vattenlag.

Som framgår av tidigare lämnad redogörelse behandlade riksdagen under föregående riksmöte ett motionsyrkande av samma innebörd som det nu föreliggande. Utskottet anförde då att redan gällande regler i NVL ger viss möjlighet att bevaka miljöintressen m. m. i samband med t. ex. markavvattningsföretag inom skogsbruket. Härmed åsyftades samrådsskyldigheten enligt 20 § nämnda lag. Av särskild betydelse i sammanhanget var vidare en av regeringen nyligen beslutad ändring i naturvårdsförordningen (SFS

1979:794), som trädde i kraft den 1 januari 1980. Denna innebar att anmälningsplikt infördes beträffande våtmarksdikning för virkesproduktion. Den nya regeln innebär att den som ämnar utföra sådan dikning snarast möjligt och senast två månader i förväg skall anmäla detta till skogsvårdsstyrelsen. Denna skall med eget yttrande om företagets skogliga lämplighet överlämna anmälan till länsstyrelsen för samråd enligt 20 § NVL.

Enligt utskottets mening var syftet med berörda motionsyrkande till stor del tillgodosett genom angivna författningsändring. Lagtekniskt ansågs motionsförslaget om tillståndsplikt enligt NVL för vissa markavvattningsföretag nödvändigöra följdändringar i bl. a. vattenlagens bestämmelser om torrläggning av mark genom dikning, vattenavledning eller invallning. Det hänvisades i sammanhanget till det arbete som pågick inom regeringskansliet med utarbetande av förslag till ny vattenlag. Mot angivna bakgrund ansåg sig utskottet inte böra biträda motionsförslaget. Riksdagen avtog i överensstämmelse med utskottets förslag motionsyrkandet i fråga (JoU 1979/80:19).

Arbetet med förslag till ny vattenlag pågår med sikte på att proposition i ämnet kan föreläggas riksdagen i sådan tid att den nya lagen kan träda i kraft den 1 januari 1982.

Med hänsyn till vad här anförts finner utskottet inte tillräckliga skäl att förorda något ändrat ställningstagande från riksdagens sida med anledning av det änyo framförda förslaget om införande i NVL av tillståndsplikt för vissa markavvattningsföretag. Utskottet föreslår således att riksdagen lämnar motion 1979/80:1760 yrkande 13 utan bifall.

Bildande av naturvårdsområde. I motion 1979/80:1760 yrkande 14 hemställs om åtgärder som kan främja ett ökat utnyttjande av institutet naturvårdsområde. Det i motionen framlagda lagförslaget i denna del innebär att det i 7 § NVL klart utsägs att ett område inte får avsättas som naturreservat om syftet med åtgärden i allt väsentligt kan tillgodoses genom att området i stället förklaras som naturvårdsområde. Som motivering anförts bl. a. att detta skyddsinstitut endast kommit till användning i ett fåtal fall sedan den 1 januari 1975 då institutet infördes.

Utskottet behandlade förra året ett motionsyrkande av motsvarande innebörd. Beträffande förslaget till ändring av 7 § NVL framhöll utskottet därvid att det redan av förarbetena till bl. a. 1974 års ändringar i sagda lag klart framgår att naturreservat inte skall komma i fråga i fall med begränsat åtgärds- och kontrollbehov. Det är främst för sådana fall, där således mindre ingripande åtgärder behövs för att skydda naturmiljön, som institutet naturvårdsområde är avsett. Möjligheten att utnyttja sistnämnda skyddsform inskränks i övrigt i princip endast av stadgandet i 19 § första stycket sista punkten. Där anges att området i stället skall avsättas till naturreservat om åtgärd som bör vidtas är så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras. Enligt motionärernas förslag skulle emellertid denna

skyddsform inte få komma i fråga om "syftet med åtgärden i allt väsentligt kan tillgodoses genom att området i stället med stöd av 19 § förklaras som naturvårdsområde". Enligt utskottets mening skulle den föreslagna lydelsen leda till viss oklarhet rörande vilket kriterium som skall vara avgörande i fråga om tillåtligheten av ett naturreservatsförordnande. Med hänsyn till det anförda avstyrkte utskottet föregående år motionsyrkandet i fråga (JoU 1978/79:19). Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Vad gäller den faktiska utvecklingen i fråga om inrättande av naturvårdsområden får utskottet framhålla att den inte obetydliga ökning av antalet områden som redan förra året konstaterades ha ägt rum synes ha fortsatt. Som framgår av den tidigare redogörelsen har antalet naturvårdsområden under tiden den 1 juli 1979–den 1 juli 1980 stigit från 9 till 16. Ökningen är mest påtaglig i arealhänseende: den sammanlagda arealen omfattade sist angivna tidpunkt 15 000 ha, jämfört med 9 200 ha vid jämförelsetillfället året innan.

Utskottet finner mot nu redovisad bakgrund inte heller i år anledning föreslå någon riksdagens åtgärd på grund av motionsyrkande om ändring av 7 § NVL. Motion 1979/80:1760 yrkande 14 avstyrks således.

Åtgärder mot nedskräpning. I motion 1979/80:1764 framläggs önskemål om ökad information i syfte att motverka den tilltagande nedskräpningen i naturen, speciellt den som härrör från trafikanter på våra riks- och länsvägar.

Utskottet delar uppfattningen om värdet av olika åtgärder som kan motverka nedskräpningen i naturen och längs våra vägar. Frågan hänger härvidlag bl. a. nära samman med de problem beträffande allemansrättens utövande som utskottet i andra sammanhang berört. Det är viktigt att informationen i sist angivna hänseende också skärper medvetandet om att naturen skall hållas ren från papper, plast, glas, plåt och annat avfall. I samband härmed synes bl. a. angeläget att de regler i NVL som straffbelägger nedskräpning verkligen bringas till allmän kännedom. Enligt vad utskottet tidigare kunnat konstatera innehåller också av naturvårdsverket m. fl. organ framställt informationsmateriel rörande allemansrätten upplysningar i här åsyftat hänseende.

Vad beträffar renhållningen längs vägarna kan erinras om att staten i princip svarar för renhållningen av vägområde samt viss mark intill parkeringsplats eller rastplats i den mån allmänheten har tillträde till marken. Vid behandlingen av en motion i motsvarande ämne förra året underströk utskottet att det självfallet från många synpunkter är viktigt att renhållningen av vägar och rastplatser fungerar på ett tillfredsställande sätt. Problemen är dock till största delen av den karaktären att de ligger inom regeringens och berörda myndigheters ansvarsområden. Med hänsyn härtill och till den verksamhet som i olika avseenden bedrevs på området fann utskottet att då aktuella motioner inte borde föranleda någon särskild åtgärd

från riksdagens sida. Den nu väckta motionen 1979/80:1764 i frågan synes inte ge anledning till annat ställningstagande från riksdagens sida.

Hemställan. Under hänvisning till vad i det föregående anförts hemställer utskottet

1. beträffande bekämpningen av sly
att riksdagen avslår motion 1979/80:212,
2. beträffande talan mot vissa beslut enligt naturvårdslagen
m. m.
att riksdagen avslår motion 1979/80:307,
3. beträffande preskriptionstiden för täktverksamhet
att riksdagen lämnar motion 1979/80:1376 utan ytterligare åtgärd,
4. beträffande hänsynstagande till naturvårdens intressen vid jordbruk
att riksdagen avslår motion 1979/80:1754,
5. beträffande skyddet av våtmarker
att riksdagen avslår motion 1979/80:1760 yrkande 13,
6. beträffande bildande av naturvårdsområde
att riksdagen avslår motion 1979/80:1760 yrkande 14,
7. beträffande åtgärder mot nedskräpning
att riksdagen lämnar motion 1979/80:1764 utan ytterligare åtgärd.

Stockholm den 4 november 1980

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Svante Lundkvist (s)*, Arne Andersson i Ljung (m), Maj Britt Theorin (s), Börje Stensson (fp), Grethe Lundblad (s)*, Filip Johansson (c), Åke Wictorsson (s), Sven Eric Lorentzon (m), Gunnar Olsson (s), Håkan Strömberg (s), Esse Petersson (fp), Jens Eriksson (m), Ingvar Eriksson (m) och Jan Fransson (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservationer

Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Grethe Lundblad, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg och Jan Fransson (alla s) har avgivit följande fyra reservationer till betänkandet.

1. Bekämpningen av sly (mom. 1)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Som framgår" och slutar med "motion 1979/80:212" bort ha följande lydelse.

Utskottet vill för sin del understryka det angelägna i att slybekämpning och andra landskapsvårdande åtgärder kan utföras på ett effektivt sätt i syfte att bibehålla ett öppet landskap. Som i motionen påpekas kan det med nuvarande lagstiftning uppstå problem i fråga om det praktiska genomförandet av landskapsvårdande insatser. Sålunda kan det t. ex. förekomma att en från naturvårdssynpunkt önskvärd siktröjning mellan särskilt anordnade rastplatser vid allmän väg och vissa sjöar eller vattendrag blir ofullständigt genomförd genom att någon eller några av de berörda markägarna inte ger tillstånd till att röjningen utförs. Utskottet anser det angeläget att regeringen och berörda myndigheter överväger vilka åtgärder som kan vidtas för att situationer av angivet slag skall kunna undvikas. Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet härvidlag anfört.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande bekämpningen av sly
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1979/80:212,

2. Hänsynstagande till naturvårdens intressen vid jordbruk (mom. 4)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "Som i" och slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Som också påpekas i motionen ingår i den nya skogsvårdslag som förra året antogs av riksdagen (prop. 1978/79:110) bestämmelser om vilken hänsyn som skall tas till naturvårdens intressen vid skötseln av skog (21 §). I sina föreskrifter till nämnda paragraf har skogsstyrelsen mycket ingående utvecklat vad som gäller beträffande naturvårdshänsyn i skogsbruket.

Sedan riksdagen fattade sina ovannämnda beslut har frågan om allmänna hänsynsregler i jordbrukets lagstiftning behandlats i en rapport, Hushållning med mark och vatten 2 (SOU 1979:54, 55), som utarbetats inom bostadsdepartementet. I rapporten ges en rad exempel på hänsyn som borde kunna tas i

jordbruket, bl. a. användningen av gödselmedel så att grundvattnet inte förstörs, begränsning av användningen av kemiska bekämpningsmedel, bevarande i rimlig omfattning av diken, våtmarker, odlingsrösen och åkerholmar.

Enligt utskottets mening måste för jordbruket gälla, liksom för alla andra näringar, att verksamheten skall bedrivas med utgångspunkt i den ekologiska grundsynen. Mot den bakgrunden föreslår utskottet att riksdagen uttalar sig för att allmänna hänsynsregler införs i jordbrukets lagstiftning som ett komplement till naturvårdslagen på motsvarande sätt som har skett i skogsvårdslagen. Vad utskottet sålunda med anledning av motion 1979/80:1754 anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande hänsynstagande till naturvårdens intressen vid jordbruk
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1979/80:1754,

3. Skyddet av våtmarker (mom. 5)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "Som framgår" och på s. 20 slutar med "utan bifall" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning om det angelägna i att effektivare skyddsbestämmelser för våtmarkerna kommer till stånd snarast möjligt. Ytterligare dröjsmål härvidlag kan innebära risker för att oersättliga naturvärden spolieras. Som motionärerna anfört kan inte resultatet av naturvårdsverkets våtmarksinventering eller ikraftträdandet av en ny vattenlag avvaktas innan åtgärder sätts in för att skydda våtmarkerna. Utskottet biträder förslaget att det i naturvårdslagen införs bestämmelser om tillståndsplikt för sådana markavvattningsföretag som anges i motionen. Även om smärre följdverkningar i vattenlagen kan visa sig nödvändiga bör förslag om en sådan tillståndsplikt kunna utarbetas tämligen omgående. Under förutsättning att den nya vattenlagen kommer att innehålla tillräckligt långtgående skyddsregler i här åsyftat hänseende bör den av utskottet förordade regleringen kunna gälla som en temporär lösning i avbidan på den nya vattenlagens ikraftträdande. Utskottet föreslår således att riksdagen hos regeringen anholder om förslag snarast möjligt till lagstiftning på i huvudsak de grunder som anges i motion 1979/80:1760.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande skyddet av våtmarker

att riksdagen med anledning av motion 1979/80:1760 yrkande 13 hos regeringen anhåller om förslag snarast möjligt rörande förstärkt sådant skydd i huvudsak enligt de grunder som anges i motionen,

4. Bildande av naturvårdsområde (mom. 6)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar med "Utskottet behandlade" och på s. 21 slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det i likhet med vad som anförts i motion 1979/80:1760 angeläget att skyddsformen naturvårdsområde kommer till användning i större utsträckning än vad som hittills varit fallet. Som motionärerna anført är behovet att säkra markområden för rekreation, vetenskap och kultur stort. De anslag som står till förfogande för ersättningar i samband med inrättande av naturreservat är emellertid begränsade. Det är därför enligt utskottets mening viktigt att naturreservat kommer i fråga endast när utnyttjandet av marken för nyss angivna ändamål inte kan kombineras med pågående markanvändning. I flertalet fall torde det vara fullt möjligt att utnyttja ett markområde för t. ex. rekreation utan att ett normalt jord- eller skogsbruk hindras. I sådana fall bör det vara självklart att naturvårdsområdesinstitutet kommer till användning. Utskottet anser att naturvårdsverket bör få i uppdrag att vidta åtgärder för ett ökat utnyttjande av ifrågavarande skyddsform. För att understryka vikten av att naturreservat inte kommer i fråga i här åsyftade fall bör 7 § naturvårdslagen kompletteras med en bestämmelse som innebär att länsstyrelsen inte får utnyttja nämnda skyddsform om syftet med åtgärden i allt väsentligt kan tillgodoses genom att området i stället förklaras som naturvårdsområde.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande bildande av naturvårdsområde

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:1760 yrkande 14 antar följande förslag till lag om ändring i naturvårdslagen:

Förslag till**Lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822)**

Härigenom föreskrivs att 7 § naturvårdslagen (1964:822) skall ha nedan angivna lydelse:

Nuvarande lydelse

Område, som finnes böra särskilt skyddas eller vårdas på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur, sin skönhet eller eljest märkliga beskaffenhet eller emedan området är av väsentlig betydelse för allmänhetens friluftsliv, må av länsstyrelsen förklaras som naturreservat.

Föreslagen lydelse

7 §

Område, som finnes böra särskilt skyddas eller vårdas på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur, sin skönhet eller eljest märkliga beskaffenhet eller emedan området är av väsentlig betydelse för allmänhetens friluftsliv, må av länsstyrelsen förklaras som naturreservat. *Länsstyrelsen får inte avsätta ett område till naturreservat, om syftet med åtgärden i allt väsentligt kan tillgodoses genom att området i stället med stöd av 19 § förklaras som naturvårdsområde.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

**I motionen 1979/80:1760 framlagt förslag till
Lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822)**

Härigenom föreskrivs i fråga om naturvårdslagen (1964:822)

dels att 7, 20 och 37 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 18 a §, av nedan angivna lydelse:

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Område, som finnes böra särskilt skyddas eller vårdas på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur, sin skönhet eller eljest märkliga beskaftenhet eller emedan området är av väsentlig betydelse för allmänhetens friluftsliv, *må* av länsstyrelsen förklaras som naturreservat.

Område, som finnes böra särskilt skyddas eller vårdas på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur, sin skönhet eller eljest märkliga beskaftenhet eller emedan området är av väsentlig betydelse för allmänhetens friluftsliv, *får* av länsstyrelsen förklaras som naturreservat. *Länsstyrelsen får inte avsätta ett område till naturreservat, om syftet med åtgärden i allt väsentligt kan tillgodoses genom att området i stället med stöd av 19 § förklaras som naturvårdsområde.*

18 a §

Åtgärd för att avvatta översilningsmark, strandäng, kärr, mosse eller annan våtmark får inte utföras utan länsstyrelsens tillstånd.

En sådan åtgärd får inte tillåtas, om den medför olägenhet av större betydelse från naturvårdssynpunkt. Är åtgärden av synnerlig betydelse från allmän synpunkt, får den dock tillåtas utan hinder av vad nu har sagts.

Länsstyrelsen får förena ett tillstånd till markavvattning med de föreskrifter som behövs för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön.

20 §

Kan arbetsföretag, som ej omfattas av tillståndsvång enligt 18 eller 19 §, komma att väsentligt ändra naturmiljön, skall, innan företaget utföres, samråd ske med länsstyrelsen

Kan arbetsföretag, som ej omfattas av tillståndsvång enligt 18, 18 a eller 19 §, komma att väsentligt ändra naturmiljön, skall, innan företaget utföres, samråd ske med länsstyrelsen

Nuvarande lydelse

sen. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer kan föreskriva att inom landet eller del därav anmälan för samråd alltid skall göras i fråga om särskilda slag av arbetsföretag.

Beträffande arbetsföretag, som sägs i första stycket äger länsstyrelsen förelägga företagaren att vidtaga de åtgärder som finnas erforderliga för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön.

Bestämmelserna i denna paragraf skola ej avse bebyggelse inom område, som ingår i fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan, och ej heller företag vartill tillstånd lämnats enligt vattenlagen (1918:523) eller miljöskyddslagen (1969:387).

37 §

Till böter eller fängelse i högst sex månader dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot förbud eller föreskrift som meddelats enligt 5, 8, 10, 11 eller 14 §, 16 § andra stycket eller 19 §.

2. bryter mot 16 § första stycket första punkten eller, om ej gärningen är ringa, mot 16 § första stycket andra punkten,

3. bryter mot 17 § andra stycket, om ej gärningen är ringa,

4. utför täkt *in striid mot 18 § eller föreskrift som meddelats i samband med tillstånd till företaget,*

4. utför täkt *eller markavvattningsåtgärd utan att ha tillstånd enligt 18 respektive 18 a § eller bryter mot föreskrift som är förenad med ett sådant tillstånd,*

5. underlåter att fullgöra anmälningsskyldighet som föreskrivits med stöd av 20 § första stycket.

6. bryter mot 22 § första eller tredje stycket eller mot föreskrift som meddelats i samband med medgivande enligt tredje stycket eller

7. åsidosätter stadgandet i 23 §, om ej gärningen sker på plats, till vilken allmänheten icke äger tillträde eller har insyn, eller gärningen är ringa.

Utbyte av brott som avses i 4 skall förklaras förverkat, om det ej är uppenbart obilligt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1980.

Har någon beträffande markavvattningsåtgärd som avses i 18 a § före ikraftträdandet av denna lag åsamkats kostnader för förrättning enligt vattenlagen (1918:523) eller för åtgärd för att tillvarata sin rätt i samband med sådan förrättning, får han ersättning av staten för sådana kostnader om tillstånd till markavvattningsåtgärden inte lämnas enligt denna lag. Fråga om ersättning prövas av länsstyrelsen.